

IKASTOLA ETA GURASOAK

imanol laspiur

Zail da gaur ikastoletaz ezer sakon ezagutze eta azalpen objektibu bat egitea.

Prolema aski nahastua dugu eta, bihotz berorik gabe hotz, ahal denik eta hotzen eman nahi nuke ikastola arazoetan gurasook dadukagun bete-beharraren iritzi ta azterketa hau.

Guraso naizenez, guraso nahimen eta interesek mendera nintzakete, baina horren bildur ere naizenez gero, eta ikastola bat —haurra erdi puntu izanik—, guraso, irakasle ta zenbait bultzatzaile eta laguntzailek osatzen dugularik, guraso izatetik at euskaldun herrizale gisan ere ikusi nahi dut prolematika honen muina.

Munduan egunoro gertatzen dena

Gaur munduan zer-nahi izateko beti ikasi beharra dugu. Edozer gauzatan espezializatu nahi badugu, lehenbizi ikasi egin behar. Nola nahiko gauzarik erraz eta ximpleenetan ere berdin gertatzen zaigu: zerbaitetara heltzeko beti ikasi egin behar; mekaniku izateko mekanika ikasi behar; maisu izateko maisutza

lehenik ikasi behar; sendagile izateko, midikuntza ikasketak aurrenez zenbait urtetan egin behar; zer-nahi izateko, okin, jostun, zapatari, edo-ta kiroletan ere berdin, pelotari, futbolari, ajedrezlari, beti beti aurrenez bakoitzari dagozkion lege ta teknikak ikasi behar.

Hara baina, bada gure bizitzan egiten dugun gauzarik sako-nenetan eta garrantzi haundiena duen zerbait horretan inolazko ikasketarik egiten ez dugun *karrera* gaitza: HAURRAK MUNDU-RA EKARRI ETA HAURRAK HEZI.

Haurrak hezi

Hau bai benetako arrazoigabekeria dela: Guraso izateko aski da neska-mutilek elkar maite izatea. Elkar maitatze honek ezkon arazi egiten gaitu geroago, eta ondoren hauxe: UMEAK EKARRI. Eta umeok edukatzeko ez dugu inon ofiziorik ikasi.

Ez da hau gogorrena ordea. Guraso izateko ez da inon ezer ikasten. Guraso izateko ez da akademia bitartez gertatzerik. Gu-raso izateko behar lizateken ikasketarik ez da inongo eskolan egiten. Guraso izateko nahikoa da elkar maite izatea (giza-ema-kumeeek noski) eta haurrak ekarri mundura.

Eta UME bat mundura ekartzean, zer da dakarguna? Duda-rik ez dago, munduan den izaki konplejoen eta garrantzitsuena dakargula: Mundura dakargun izaki hau *pertsona* da, munduko gauza guztien gainez jartzen den *pertsona*; materia menderatuko duen izakia, aurrerapenak eratuko dituena, guduak eta bakeak sortuko dituena, maitasunak eta gorrotoak, justiziak eta injusti-ziak, kondairaren ibilia egingo duena, hitz batetan, ludian den izakirik sakonena eta konplikatuen, gero *gizon* nahi genuen gaurko umea, *pertsona* osoa.

Umea ekarri dugu mundura eta, zer? Nola hezi edo edukatu? Non eta zer ikasi dugu haur hori behar bezala hezitzeko? Ba

ahal dakigu zein bide den ume hau edo beste hori hezitzeko egokiena? Nongo eta noizko ikasketek ematen digute ume hori zer nolataz edukatu behar dugunaren giltza hori? Ez bait dugu ikasketarik egin!!!

Nola-nahi dela ere, geure uste-izate hoberenez, edo alditan aldiz horrela izango dela-ta, hor ari izaten gara geure umeak hezitzen, sarritan halaz moduz. Maiz geure gurasoek nola edukatu gintuzten gogoraturik, beren antzera eginaz; edo gure gurasoengandik jaso dukegun heziketa, atzerakoia dela pentsaturik, bide hobe bati heldu nahiean, ez dakit zelako liburuak erosi ta irakurtzen ari, edo nolabaiteko kursiloetan parte hartuaz, haurren heziketaren ikasketa zintzo baten egarri izan ohi gara.

Izan ere, bai zaila, bai gaitza dela haurra behar bezala hezitzea. Eta hau gurasoek dakite ondoen. Ume bat bera, ez da berdín egun guztietan: batetan era batetara portatzen zaigu eta bestetan beste batetara. *A zer nolako izaki konplikatua den gizona, pertsona!* Horrela, sarritan, gurasoak arnasa ere galduta agertzen dira: zein da umea edukatzeko biderik hoberena, baina zein da bidea bera, ume bat bera beti ezberdín agertzen baldín bazaigu? Eta zer esan lau-bost-sei-zortzi ume dituzten gurasoetaz? Gainera, ume bat beti ezberdinki ere portatzen bazaigu bere bizitzaren burruka gogorrean, sarritan gizon helduok portatzen garen eran, zer pentsa ume ezberdín multzo bat badadukagu? Areago.

Gurasoek ez dakigu sarritan nola jokatu eta zer bide erabili. Logikak ere huts egiten digu. Idazteko makina bati "I" letraren botoiari ematen badiogu, "I" letra emango digu paperean. Baina umeari ez zaio beti letra bera ateratzen nahiz eta gure ustez benetako botoi egokia jo, umea ez bait da idazteko makina, ezta ere kalkuladore bat. Umea ulertzeko, ezagutzeko eta bere heziketa egokia egiteko psikologia eta pedagogia dira gai, eta psikologia eta pedagogia ez dira matematikak.

Ez dago, ordea, desesperatu beharrik, ezta ere prolema alde

batetara uzterik. *HAURRA* edo *UMEA* guk gurasook ekarri dugu eta geuk dadukagu bere alde eman behar dugun erantzuna, eta beti erantzun hoberena eman behar gainera. Behingoz esan dezagun gurasoak direla haurren lehen hezitzaileak.

Umeak ez daduka ezeren errurik. Umea errugabea da. Umeak ez du eskatu mundura etortzerik. Ez zaio horretarako botorik eskatu. Aita-amen maite-elkartasunak umea mundura ekarri du, mundura *bota* egin du eta hemen dadukagu, geure aurrean, eman dezaiokegun heziera onenari itxadoten. Gure haurra, geroko *gizona*, geroko *gizon* edo *emakume* hori guk eman behar diogun heziketa zintzo, on eta aberatsaren zai dadukagu.

Gurasoen beharra eta betebeharra ikaragarria da umearen aurrean: Ahal denik eta heziera osoena eman behar zaio; ahal denik eta gizatasun sakonez beteriko heziera hoberena. Gure umea, geroko *gizon* horrek benetako *gizona* izan behar du, eta hori lor dezan gurasoa dago *bide*, gurasoa eta irakaslea, baina ez dezagun ahaz gurasoa dela lehen hezitzaile.

Beraz, gogora dezagun umeak dadukan lehenengo irakaslea gurasoa dela. Gero eskolan eta ikastolan sartuko da eta irakasleen eskuetan jartzen da gehien-bat bere heziketa.

Hala ere ez dira horiek bakarrik izango gure haurrak heziko dituen bideak. Gurasoa lehenik; irakasle edo andereñoa ikastola bitartez, baina baita ere gizartea bera inguru dituen ahalmen guztiz: liburuak, aldizkariak, irakurgai zenbait, zinea, telebista, lantegia, unibertsidadea, kafe eta dantza tokiak, atzerrirat ibilaldiak eta abar.

Begira zer-nolako ingurua duen gure haurrak geroko gizon-tza bidean abiatzeko. Inguru guzti horrek, nahi-ta-nahi-ez, kondizionatu egingo du gure haurra.

Horregatik, nola edukatu gure umea? Bai psikologiak eta bai pedagogiak aurrerakada ikaragarria egin dute azken urte hauetan,

eta beretaz jabetu beharrean gara ahal dugun neurrian gurasook ere. Ez gaitzke ez okerki ez baldarki ibil geure haurren heziketan. Ez gaitzke ere, gauza alde batetara utzirik, irakasleen eskuetan soilki jarriaz gure haurren heziketa, lasai egon. Gurasoen heziketa, haurrenganakoa alegia, irakasleenen osagarri izango da, baina hau beste puntu batetan aztertuko dugu.

Aurrenez gurasoa hezi behar

Esan dugun denaren ondoren hauxe datorkigu egoki: Umea ganoraz hezi ahal izateko, aurrenik gurasoa behar bezala hezita egon behar, gurasoa bera bait da haurraren lehen hezitzaile eta, zalantzarik ez, gurasoa hezi gabe baldin bada, nekez hezi dezake haurra.

Baina, nola hezi haurra, beraz, lehenbizi gurasoak behar bezala hezi gabe baldin badira? Sokologi gaietan ezaguna da, umeak gurasoen espilu bihurtzen direla, edo, nolako guraso halako seme-alaba. Baina lehen hainbeste baldin bazen ere gaur egun ez da horrenbeste, gurasoengandiko heziketa murriztu egin bait da, eta kanpotiko giroak gero eta indartsuago eraten bait du gure gaztedia. Hara baina, umeen formazio on bat izan dezagun, lehenik gurasoena izan dezagula.

Bere izenaz gogoratzen ez naizen amerikar sikologilari aipatu batek honela esaten zuen: *Zazpi haurtxo eman zaizkidazue eta zazpi gizon berdin egingo ditut*. Sikologo horrek badaki hau ezina dela, baina esaten zuenarekin hauxe adiarazi nahi zuen: gaur egun sikologiak izan duen aurrerapena ikusirik, hezi-bide ikaragarria bihurtu dela, eta behar bezala erabiliez gero, uste ezineko lorketak eskura ditzakegula gizakien heziketan.

Gaurko aurrerapenak, gaur munduak gizonari eskatzen dion erantzupidea, teknika aldetik, zientzia aldetik, gizarte harremanetan dela, gizartearen bizitza bat, pertsonaren integritasun eta

abar guzti hauek, gero ta gehiago eskatzen diote gazteari, umea-ri eta gizonari; gero ta hobeto preparatua egon behar, gero ta gehiago ikasi behar, gero ta gehiago saiatu behar. Herrien arteko burrukaldi hauetan ere badu umeak zer bide aukera, izan litekeen ikasbide horretan. Gehien bat ere, beti EGIAREN BILA joan da-din. Hori da bide bat: Jakituria, baina egia baten jokabidez, justizia garbi baten jokabidez.

Gaurko umeak eta gazteak guzti hori egoki ta zintzo lor dezan, guk gurasook eta irakasle guztiak, edukatzaileak oro, *bide* besterik ez gara, umearen geroko nagusitasun oso horretara hel-tzeko *bide* besterik ez gara.

Umea, berez, egia zale da beti. Gurasoa egiaren bidetik ez badoakio, umeak aldamenetik alde egingo dio eta bere iritziz EGIA-bidea dela uste duen horri heldurik bizi izango da. Egu-neroko bizikera aldatzen doakigu eta gutako bakoitza aldaketa horren bideetan barrena abiatu behar, baina geure nortasuna gal-du barik, geure nortasunaren hildoa zehar aldaketa hauek aurrera eramanez. Gizadiaren aldaketak geure aldaketa eskatzen du: jakituria berriak, gertakizun berriak, iritzi ta teori berriak, hau-rrak nola egokien hezi izango liratekeen bide berri, garbi ta zintzoei helduaz. Desegoki diratekeen molde zaharrak puskatu beharra baldin badago puska ditzagun eta gaurkotasunak eska-tzen digun mailan jantzi ditzagun geure buruak.

Esan dugunaren ondoren garbi ikusten da umearen lehen hezitzailea gurasoa izanik, eta umea behar bezala hezi ahal izateko, aurrenez gurasoen heziketa on, sakon eta zabal baten be-harrean garela, eta horri heldu beharrean gaudela gurasook.

Haurraren heziketa

Haurraren heziketa aztertu nahi dugunean nahi ta nahiezko datorkigu galde multzo hau: Zer-nolako heziera eman behar diogu

umeari? Zer-nolako kontzientzia sar-arazi behar genioke, edo-ta diogu? Zelako heziera premia daduka umeak eta nola merezi du? Bihar edo etzi nolako pertsona heldua izan behar du gaurko gure haurrak?

Haur bakoitzak jaio ordukoxe geroago izango duen nortasunaren kimua dakar. Ume jaio berri guztiak ez dira, noski, berdinak, benetan sinpleak badirudite ere. Horrexegatik, esan genezake, bai, haur bakoitzak bera markatuko duen nortasunaren hazia dakarrela jaio berritan. Gero, izango duen heziketak eta inguratzen duen bizi moldeak itxuratuko du, eratu, moldatu, egin, osotu bere nortasuna.

Haur bakoitzak badu, beraz, berebiziko nortasuna eta izateko era bat. Baina haurraren izakera eta adimena argizaria bezain moldagarri biguina denez, era batera edo bestera hezi dezakegu, eta heziketa hau jaio ordukoxe hasi ere egin beharko dugu. Geroago, gaur ume den horrek, nagusitu ahala, eskura ditzakeen bideak harturik kontzienteki eratu ta osotu dezake bere heziketa, baina baita ere gerta daiteke, geroago hori egiteko ahalmenik ez izatea pertsona horrek, ez bait du dohairik edo ez bait diogu gaztaroan horretarako egokitasunik eman.

Beraz, oraingoz, haurra haurra da, den bezalakoa, jaio ordukoxe munduratze honek markatu duen lakoa. Gaur jakintsuek diotenez, feto garaian bertan ere hasten omen da haur baten izakera berezia, baina ez da hau gaurko gure hauzia. Haurra, haur bezala den lakoa baldin bada, geron eskuetan dago bera nola izan behar luken heziketa. Argizaria modelatuko genukeen antzera bere nortasuna modelatuz joango gara hezikera integral bat emanaz.

Haurra hor dago. Gurasoek jaio dute, ez bait da bera jaio. Geuk *bota* dugu mundura. Horregatik, gugandik hezikera hobereena eskatzeko eskubide osoan da. Benetan merezimenduz berea den hezikera hoberearen zai dadukagu. Gu horretara beharturik,

eman dizaiokegun heziketaren zai. Bera, *bera* da, ta ni, hezitzai-lea, ni naiz. Ez dezagun ahaz bera ez dela ni eta ni ez naizela bera. Ez nago epelkeriak esaten, gauza sakona baizik.

Bera *bera* denez, eta ez ni, bere-bere den nortasuna hezi behar dut. Utz ditzagun alde batetara *ni bezalakoa izan dadila* ta horrelako astakeriak; bazter ditzagun *nire antzekoa izan behar luke* ta horrelako harrokeria hutsak. Gizonarengan den iraun nahi-ko usnak edo instintoak egoismoz betetzen gaitu, eta urkoaren heziketan, baina batez ere geure haurraren heziketan, gure kide egin nahiaren okerra betetzen dugu.

Haurra bere nortasun bidean hezi behar dugu eta ez *neronenen*. Hor dago irakasle ta hezitzaile bikainaren lana: haurrak duen nortasun kimua bera bideratu, indartu, aberastu, osotu.

Sarritan, gurasoen iraun nahiko usna horrek eraginik, beti-kotasun egarria sortzen zaigularik, gure izate molde osoa geure haurrengan, geure haurren bitartez, jarraitu nahi izaten dugu. Ez da hau giza-heziketan bide zuzena. Ez dezagun ahaz, ni nerau banaiz, haurra *bera* dela, beste bat, ez ni, eta berari dagokion heziketa eman behar diogula.

Dudarik ez dago haurrak hezitzailearen influentziak ukanik honen itxurak hartuko dituela zenbait gauzatan. Iran ere, haurra, imitatzaile ikaragarria da, eta irakaslearengan edo hezitzailearengan atsegin zaizkion izakerak bereganatuko ditu, nahiz izakera onak izan, nahiz txarrak. Horrexegatik da hain interesgarri hezitzailearen funtzioa ta betebeharra.

Bai gurasoa bai nor-nahi hezitzaile haurraren heziketa-bide da, *bide*, bai, umea gizarte barruan pertsona dina izan dadin, kontzientziaduna, egia zalea, zintzoa, osoa.

Umeak berez du egi-zaletasuna ta justizi-zaletasuna. Baita ere, umeak beti haundi ta nagusi izan nahi du. Horregatik bere ustetako haundikeria zintzoak egiten ari izaten da. Etxean bertan gurasoen arteko eztabaida bat somatzen badu, bere ustez arrazoia

non dagoen haren alde aterako da, egiaren alde ta justiziaren alde jokatzeko duela agertuaz. Gurasook oker bagabiltza, bizkor esango digu: *Atzo honela esan zenuten eta gaur beste era honetara egiten ari zarate; zergatik bada?*

Ez gaitezke gezurretan ere ibil haurren artean. Haurrak egia maite du, eta inoiz gezurak esaten baditu ere, bere txikitasun ta indargetasunaren defentsa bat besterik ez da. Izan ere, haurrak indartsu eta haundi izan nahi badu ere, ingurukoak benetan indartsuak eta haundiak ikusten ditu. Aita bera, Jaungoikoa bezain haundi ta indartsu zaio, nahiz eta geroago horrela ez dela ikasten joan.

Haurrak txiki ikusten du bere burua, eta txiki bere ahalmenak. Mundu hau ikaragarria iruditzen zaio; dena menderatu nahi luke; nagusiak bezain nagusi eta indartsuak bezain indartsu ere izan nahi luke. Baina ttipia da, eta ttipitasun hori gainditzeko bere fantasiak eta ttipitasunak eraginiko trakamalak asmatuko dizkigu, eta okerra dela esango dugu sarritan, edo bihurrikeriak dagizkiela. Baina ez dezagun ahaz, guzti hori bere defentsa bat besterik ez dela, bere ttipitasun horrek dadukan haundi-nahiko egarriak eratutako defentsa. Dadukan fantasia bera, errealidadean ez duen zer-nahiaren erantzuna da berarentzat.

Izan ere, hain zuzen, haurra itsaso ikaragarri batetan igerian bezala, edo gizartean ukabilka bidea eginaz dator mundua menderatzen. Olatu ikaragarriak itsasoan eta jiganteak munduan edo gizartean aurkitzen ditu, bere bizi-bidean alegia.

Baina, haurra egi zale eta justizi zale baldin bada, aprobeitza dezagun dakarren dohai zoragarri hori eta bide zuzen horretatik abia dezagun. Haurrak *bere* bidea aurkitu behar du ta izan behar du. Baina horretarako gu gurasook eta irakasle zenbait izango gara bere izatearen bide ta mundu hori lor dezan lagunduko diogunak. Laguntza horretan beti bere nortasuna eratuko dugu:

zuzena izaten irakatsiko diogu, premian denari laguntzen, urkoaren anaia, gizon denok izaki bezala berdinak garela, herriak anaitu ta elkartu beharrean direla, egia zale ta benetako justizi zale izaten, gorroto ez izaten; arduradun eta erresponsable, diratekeen prolemen aurrean; langiletasun zentzua sar-araziaz; urkoarenganako errespetua, askatasun zalea, aberri maitale izaten, mundu osoaren maitale ere, langile burukatua, estudio zalea, norbere huts eta okerrak aitortzen, Euskalerrikoa izanik euskalduntasuna maitatzen eta euskaltzalea izaten, besteen izate ezberdina ulertzen, norbere betebeharrak on-hartzen, bestearen eskubideak errespetatzen. . . gizaki izanik, pentsatzaile ta aztertzaile ere izaten.

Guzti horretarako ez da nahiko izango edukatzaileak hau edo hori esatea. Edukatzaileak, nornahi dela, nahiz guraso nahiz irakasle, bere irakaskintzan beti exenplo ona eman beharko du.

Euskal Ikastola

Orain arte haurra zer den, gutti-gora-behera, eman dugu, nola hezi eta heziketa horretan gurasoek dadukaten bete-beharra. Baina, esana dugunez, haurraren lehen hezitzailea gurasoak baldin badira, orain Ikastola den ikastokia datorkigu, haurra heziko duen beste *bide* hau, bide interesgarri hau.

Gurasoek haurra hezitzen dute, baina ikastolak indartsu heziko du ere haur hori. Bai gurasoa, bai ikastola, baina batez ere ikastola honen bidez irakaslea, haurra heziko duten *bide* dira denok. Heziketa eta irakaskintza horretan elkarren osagarri dira *hezi-bide* guzti horiek.

Eskola zer den adiarazi dezagun. Batasunaren Kutxari begiratzen badiogu honela agertzen digu: *ESKOLA. Ikastokia, haurrak edo ikasleak ikastera doazen lekua.*

Besterik gabe ontzat eman dezagun azalpen hau, nahiz eta geroxeago gehiago zehaztu beharrean baldin bagara ere.

Eman dugun adiarazpenak haurrak edo ikasleak ikastera doazen *toki* baten zentzua eman digu. Hau toki edo lekuari buruz, baina Eskola, eta berdin Ikastola, tokia baino zerbait gehiago da, noski.

Ikas-toki honen zentzuari jarraiturik, Ikastola euskal eskola dela esan dezakegu.

Halabaina, eskola bat *leku* bat baino zerbait gehiago baldin bada, *Diccionario Durvan de la Lengua Española* konsulta dezagun eta honela ematen digu eskolaren esan-nahia, hots, adiarazte bereizkuntza baten tartean: *Conjunto de profesores y alumnos de una misma enseñanza.*

Beraz, hona hemen, eskola dela-ta zerbait zehatzago den argitasuna emana. Baina ikastola euskal-eskolatzat dadukagunez gero, ikastola inguru erabil dezagun aurrerakoan geure esan-nahia.

Ikastola ikastokia da. Areago: Ikastola, irakasleek eta hurrek edo ikasleek elkarrekin osatzen duten gorputza da, ezpaitago haurrik gabeko ikastolarik, baina ezta ere —ez bait dezakegu uler— irakasle gabekorik.

Ikastolaren definizio hori garbi samar dakusagula dirudi. Halere, gaur egun irakaskintza arazo ta ardurak eskatzen digun gaurkotasunak hobeto zehaztu beharrean jartzen gaitu. Eta bildurrik gabe ager genezake, Ikastola arazo oso bat zati hauek osatzen dutela: Haurra, irakaslea, tokia, gurasoa eta bultzatzaile ta eragile datekeen zenbait pertsona eta instituziok. Zein lehenago jartze honek ez du adiarazten bakoitzaren garrantzi mailarik.

Dударик ez dago Ikastola denona dela. Ez da gurasoena, ezta ere irakasleena. Ez lizateke ere izan behar alderdi batarena edo besterena. Ikastola denona da, herriarena, gizarte oso batena, Euskal-Herriarena, mundu osoko gizartearena, mundu osoaren gizarte zati bait gara euskalgizartea.

Ikastolak gizartearen serbitzuan behar du izan, euskal gizartearen serbitzuan bereziki, baina gizartea bera —gure euskal gi-

zartea bederen—, ikastolaren serbitzuan. Interes bakarrik bada-
teke, ikastolaren interes bakarra haurraren heziketa da.

Ikastolak zertarako dira, bada? Aspaldi batean, beren sor-
kunean, euskaraz ikasteko, euskaraz aritzeko soilki zirela esan
genezake. Baina gaur euskal haurrak hezitzeko daduzkagu, eta
euskal haurrak direnez gero, euskaldunki hezi behar ditugu geure
umeok. Euskaldunki hezitze honetan, euskara sustrai-hizkuntza
delarik bederen, euskerea expresioaren zimentarri izanik, euskal-
dun kontzientzia sendo bat haurrengan sar-araziaz.

Gure Ikastolaren bete-beharra haxe behar lizateke izan:
Haurra ahal denik eta osokien hezi. Giza-heziketa sendo bat
eman. Mundu osoan pertsona bete izango den gaurko haurra hezi;
gizon eta emakume heldu, baina gizatasunez izango den pertsona
betea, ez hutsa, ez erdia, osoa baizik, kontzientziaz betea, ardura-
duna, prolemetaz kezkatua, bake zale, justizi zale, egi zale, bide
zuzenak eta okerrak bereizten jakingo duena; euskaldunki eratua,
euskaldunki mundua ta bizitza osoa ulertu ta sentituko duen per-
tsona, euskaldun kontzientziduna, mundu maitalea, baina aberri-
zalea: abertzalea.

Honeraino heldu garelarik, osotu dezagun gure azalpena:
Ikastola ez da geroko ogi-bide edo karrera bati heltzeko izan
daitekeen oinarri-heziera soil. Materitasun alderdi hontatik ba-
karrik begiratuki, ez genuke gaur gizarteak egarri duen pertso-
narik eratuko. Zientziak aurrera, bai; teknikak aurrera, bai; ka-
rrera ta tituluak aurrera, bai. Baina *jantzi* horien barnean pertsona
sakonik ez badugu, materitasun ta zenbait materikeria aldetik
robot bezala diratekeen arima gabedun izaki tristeak eratuko
ditugu, pertsona izan beharrean nortasunik gabeko *makina* hotzak.
Sor-arazi dezagun haurraren barruan benetako gizatasuna.

Herri bakoitzak, mundu osoan noski, bere moldez eta taxu
bereziz eraten du pertsona. Horrexegatik du herri batetako giza-

kiak berari dagokion nortasun berezia. Esan dezagun ere, Euskal Herriko gizarteak berari dagokion euskal nortasun horri eutsi beharra duela eta ahalegin osoan indartu. Euskalduna zabala ta irekia izan bedi, munduko gizarte osoaren prolema-kezka izan beza; internazionaltza senti ta maite beza bere kolkoan, eta ludi osoa bere aberri zabaltzat eduki dezala. Horretaraino heltzeko, euskaldun edo euskal nortasun sendo berezi bat izan beza, gero pertsona heldua izango den gaurko gure haurrak. Horrela, ikastolaren bideak gizarte osoaren interesak jarraituko baditu ere, lehenik Euskal-Herriarenak bederen.

Haurra heitzeko orainarte aipatu ditugun hezi-gai denak *bide* besterik ez dira: Haurra heitzeko *bidea* da ikastola; irakaslea *bide* da; gurasoa bera *bide* da; gizartea ere bere ahalmen guztiekin *bide* da. Nolako guraso, nolako irakasle, nolako gizarte... haurraren halako heziketa izango dugu. Heziketa horren balioa ta sakontasuna, haurrarekikoa alegia, irakasleen eta gurasoen jakituria ta hezieraren araberazkoa izango dugu. Guraso ta irakasle txarrendik ez dezakegu haur baliotsu ta ikasirik lor.

Beraz, besterik gabe, Ikastola ez da lau horma-tarte soil bat. *Ekintza* bat da Ikastola; gure haurrak heziko dituen *ekintza*; erdal eskoletan umeak izan ez lezakeen heziketa, heziera ta irakaskintza izateko *ekintza* sakona. Euskal kultura ta mundu kultura ere emango duen *ekintza*: euskal nortasun sendo bat lor arazteko, gizona *gizon* eratzeko, taxutzeko, moldezteko.

Sikologia ta pedagogia aldetik gaur-egun munduan izan daitezkeen arau ta biderik aurreratuenak izan behar ditu gure ikastolako *ekintza* horrek. Bai irakaskintza aldetik eta bai heziketa zenbait aldetik, arau eta biderik hoberenak izan behar dituzke gure ikastolaren EKINTZAK.

Ikastola, *ekintza* da, beraz: pertsona ikasia ta jantzia lor-arazteko, *pertsona* osokia eratzeko, mundu pertsona eragiteko,

gizon eta emakumea Euskal Herriari dagokion *nortasunez* bideratzeko: EUSKAL GIZARTE bortitza egiteko EKINTZA.

* * *

Ikastolako irakaskintzak politika haizerik gabea izan behar omen du.

Hau zaila da erabakitzea, politikarik ez egitea bera politika bait da. Baina, zer da politika egitea? Ezer politika gabetik zer gizaheziera eta kontzientzia lor genezake umearengan?

Hona hemen, berriz ere, nola kondizionatzen dugun haurraren heziketa. Politika egiten baldin bada, politika horren kutsuz moldatuko da gaztea. Politika horren alderakoak ondo dagoela esango dute, eta bere aurka daudenek benetan gaizki dela. Betiko leloa.

Politikarik ezer egiten ez baldin bada, ordea, pertsona ezer era-gabedun edo amorfoak eskuratzeko arriskuan garateke. Beraz, behin eta berriz, hemen ere, alde honetatik haurra kondizionatua. Politika egiten balitz haurra kondizionatu, eta egiten ez balitz berdin, baina bestaldera. Zer da okerren? Zalantzarik ez, *ezer eza* dela txarren, ezer eza hori horixe baita: EZER EZA.

Muga ezineko arloa. Prolema zaila gaur egun Euskal Herriak bizi duen giro politikoa ikusirik. Baina dena dela, ikastola bat gurasoek nahi duten erakoa izan behar omen da. Areago: Gurasoek omen dute batik-bat beren haurren heziketa bidea aukeratzeko eskubidea. Baina, gurasoek geure buruen heziketa eta formazio kaxkarra badugu, zer egin? Horrexegatik, ahin zuzen, zenbait eta formazio hobea izan gurasoengan, eta noski baino noskiago irakasleengan ere, hainbat eta fruitu ongarriagoa izango dugu haurrengan. Kontzientzia gabedun irakasle ta gurasoengandik ez dezakegu gauza askorik espero. Zalantzarik ez dago, behintzat, justizia eta egiaren alderako irakaskintza zabal eta sakona

eman behar zaiola haurrari: Txarrena zera da, bakoitzak begi zulo desberdinetatik ikusten ditugula balore horiek.

Ikastola bat ez du klase batek menperatu behar, Ikastola Herri osoarena da-ta. Baina sozial klase batak edo alderdi batak ikastola bere mende jarri nahi balu, beretzako ikastola sor beza, bere antzeko eratua izan bedi, baina alderdi horrek zabalki azaldu eta aitortu behar luke zein den bere helburua, horrela inor engaina ez dadin eta bertara bere haurrak bidali nahi lituzketen gurasoek zer-nahiko kontzientzia garbia izanik, haurrak nora eta zertara bidaltzen dituzten jakin dezaten.

Honek beste puntu batetara garamazki: libreak izan behar lukete ikastolak. Ikastola pluralistaren premian da Euskal Herria, baina denak euskaldunak izanik, euskara gabeko ikastola erdal eskola datekelako Euskal Herriaren eskubideen aurrean. Ez dago zergatik indar batak edo alderdi batak ikastola monopolizatu nahi izatea.

Gaur egun ikastolak era askotako gurasoen hurrek osatzen dute. Guraso batzuek era batetako ikastola nahi lukete eta beste batzuek beste era batetakoa. Baina, Gipuzkoan behintzat, gehien bat *Ikastola Elkarte* bakar baten barruan eratuak dira, eta elkar konpon ezinik bezala ari gara geure uste-izate ezberdinak tarte direla: Euskara batua bai, euskara batua ez; "h" bai eta "h" ez; erlijio katolikoa bai eta erlijio katolikorik ez, eta abar.

Nola nahi dela ere, zalantzarik ez, ikastolek aurrerakoiak izan behar lukete. Euskara bateratua hartu beharra dago, Euskal Herri osoko ikastolek irakasbide eta mintzabide berdinak izan ditzaten, eta bai alde bateko eta besteko hurrek euskal-hizkuntza honen hizkera eta idazkera berdin batez elkar uler dezaten. Horrela egiten ez bada, zatituak jarraituko dugu eta gure Herria ttipitua eta murriztua.

Langiletasuna ere irakatsi beharra dago. Ez dezakegu on-har aberatsen eta kapitalisten haurrentzako bakarrik izango den ikas-

tolarik. Ez dago zergatik ikastola batetan kapitalista *estilu* bat edo izate bat erabili. Kapitalista baten eta proletario baten se-meeek elkarren alboan eseri behar dute, eta irakaslearengandik berdinki ikasi zer den gizartean dadukagun justizia eta injusti-ziaren zentzu argi eta garbia. Haurrek oro, guztiek, aukera ber-dineko ikasketak ukan behar dituzte. Tamalgarria da benetan, diruz heldu ezin den zenbaitek bere haurrak ikastolara ezin bidal izatea. Inoiz ikastolak libreak, dohakoak eta pluralistak izatera heltzen direnean, orduan sor dezake bakoitzak bere eradun ikas-tola pribatua. Gaur eta beti, haurrek *aukera* eta eskubide berdi-nak dituzte eta ukan behar dituzte irakaskintzan.

Noizbait Euskal Herriak zerbait eskubide izan dezakeenean bidera daitezke problema hauek, baina bitartean erabaki ezineko arazo latza dadukagunik ezin uka.

Ditugun sozial-klase mailak berdin bide batetan zuzendu beharrak ditugu. Haurrak garbi ikusi behar du gizona gizon bezala *valor absolutoa* dela, eta pribilejio guztien gainez esku-bide eta betebeharrak berdinak dituztela gizakiak oro. Ez du ezagu-tuko *bat* beste *bat* baino gehiago denik, bere gizatasunean eta giza-jokabidean ez ezik.

Ikastola, haurra heziko duen bidea denez gero, astakeria da zenbait gurasok egiten duen zera: haurra hiru urtekin ikastolan sartu eta bost edo sei urtekin erdal eskola batetan sartzeko atera. Egite honekin ez daki gurasoak zer gaitz egiten dion bere haurrari.

Gurasoak garbi jakin behar du, bost sei urtekin, hasi ere, haurraren ikas-adin garrantzitsuena hasten dela. Maila honetan has-ten da haurraren nortasuna tinkotzen, eta hortik aurrera du ikas-garairik egokiena. Honetan ere badatza gurasoek beren buruak jantzi beharra. Zoritzarreko uste bihurri eta prejuizio franko dadukagu oraindik ere gurasoen artean, eta edozer atxakia har-turik horietariko desegokitasunean erortzen dira.

Gurasoak sakon gogoan har beza, zenbait eta luzaroago ikas-tolako urte mailak zehar bere haurrak erabili, orduan eta umeen gertaketa sakonagoa eta osoagoa lortuko duela. Zalantzarik ez, noski, benetan ongi gertatutako andereño edo irakasle beharko duela ukan. Zorionekoa Euskal Herria, irakaskintza aldetik, oinarri-hezierako irakaskintza maila denak eta batxilerra bera euskara bidez irakatsia izan daitekeenean. Orduan lor ditzakegu euskal nortasuna sendoa izango duketen lagunak eta beren bidez gaur Euskal Herriak eskubidez berea dukeen etorkizuna.

Berriz ere andereño eta irakasleen egitekoa ez da makala ekintza honetan. Euskal Herriaren kondaira irakatsi beharra dago. Haurrak jakin beharra daduka gaurdainoko euskaldunen ibil-bidea zein izan dan, historiaren zein puntutan gauden eta zein etorbide den geurea munduko herri guztien, eta batez ere Europako herrien arteko elkartasunean. Unibertsalki aitortuak diren eskubidetasunak irakatsi beharra ere dago: gizartearen demokrazia zintzoa, gizon eta herrien askatasun eskubidea, inperialismoen txarkeria.

Haurrek jakin behar dute ere, Euskal Herria ez dela ibai bateko mugatan bukatzen, harago ere badaudela euskaldunak. Euskaldun haurrak euskara bere hizkuntza bezala ezagutu behar du eta Euskal lurra bere sorterritzat, baina ikastolak horretaratzen ez badu, ez du honek ikastolari beharrezko dagokionik betetzen.

Handik eta hemendik beti haurraren heziera *oso* ta *betea* aipatzen ibili ohi gara. Zein da, bada, heziera integral hori? Osoa noski, betea, ahal denik eta bete eta zabal-sakonena. Baina hala ere lehen hainan gelditzen gara frogatzen ez den bitartean.

Haurrak bere nortasuna ahal denik eta potentzia osoenean eratu behar du. Berdinki bere kontzientzia eta jakituria ere. Guraso batzuentzat beharrezko da erlijioa irakastea; areago: erlijio katolikoa. Beste batzuentzat ez da beharrezko, edo beste erlijio mota bat egokiago nahi lukete, edo erlijio humanista bat, edo

bat ere ez. Ez genekike guztientzat bakar izango lizatekeen neurkina nola eratu, bakoitzak bere aburua bait du. Baina gizonaren askatasunari begiratuki (gutierrez bere askatasunari) bere haurrak nolako heziketa izan behar lukeenaren jabe da gurasoa. Okerrean izan daiteke, edo zuzenean, baina horretarako jabetasunik ez badu, ez dezakegu sinets inolazko gizonaren askatasun eraketaz. Dena dela, zalantzarik ez dago, bide bataren edo bestearen ondorena haurrak izango duela, haur indarge eta biguina kondizionatua geldituko delako gurasoak eta ikastolak ematen dion irakaskintzapean. Guttierrez, haurraren heziketa, bide zabaletan zehar eratu izan behar, gero pertsona heldua denean erosoki hauta ahal izan dezan egoki iruritzen zaion pentsa-bide eta joka-bidea. Gizonak beti behar du izan horretarako askatasuna.

Ikastolak librea izan behar luke, eta, berriz ere, ikastola pluralizatza batek erlijio problemak ere erabakiko lituzke. Gaur egun Eliza babesak trukez eskatzen dion ordaina, erlijio irakaskintza eragitea da ikastoletan, eta gaurko beste biderik ez dagoenez gero, demokraziaren azken erantzunak gehien batzuen borrontate eta nahiak irabazten du. Ikastola Elizaren eskuetan da, baina guraso gehienek horrela nahi badute, zer egin besteok? Ikastolek ez lukete ez Elizaren eskuetan ez bere menpeko egon behar, gurasoen eta herriaren eskuetan baizik. Cesar-ari Cesarrena dena eta Jaungoikoari Jaungoikoarena, baina ez da gai hau niri eskatu didatena. Beraz, buka dezadan.

Ikastola, burgesa ote da?

Alde batetik eta bestetik gehiegi entzuten ari gara: *Ikastolak burgesak dira, burges mugimendu batek eragina. Guraso burgesek ikastola burgesa eratu dute. Burges hitza ia mito da.*

Horrelakoak entzun izan ditugunean, garbi samar ikusi dugu

beren sarritako iturburua: Euskal Herriak euskeraren bitartez behar lukeen nortasuna birrindu nahiko interesa. Kontuan hartzea da, ondo ezagutu eta nor diren jakin. Klasifikazio hori erraza da, nahiz eta zenbait ideologi ezberdinetakoak izan, denek berdina nahi dute: euskera hil eta Euskal Herria erdaldun bihurtu. Horrela jokatzeko dutenak euskararen eta Euskal Herriaren etsai dira, eta zabalki esateko bildurrik ez dugu ukan behar.

Beren politika ta ideologiaren jomugak nahi duena justifikatuko die, baina euskararen eta ikastolen alde ezer frogatzen ez duten bitartean Euskal Herriaren etsai dira.

Alde batetatik arrazoia dago, noski; eta hauxe da beren azterketa: Ikastolako irakaskintza garesti ordaintzen omen du gurasoak. Edozeinek ez omen du ordainketa hori betetzeko hainbat diru, eta ezin bere haurrik ikastolara bidal; beraz, haurra ikastolara bidal dezaketenak dirudunak dira eta, horregatik, edo kapitalistak eta burgesak hain xuxen.

Azterketa hori dagien asko kontraesan ikaragarrian erortzen da: Ez du ikastolarik nahi, eta ikastola ordaindu ezinaren arrazoiz baliatzen da.

Zintzoki aztertzen dutenek, ordea, arrazoia dute. Egia garrantza da ikastola ordaindu ezin dutenek, nahi badute ere, erdal eskoletara bidali behar izaten dituztela beren umeak, baina egia da horietan ere majo hezitzen dituztela haurrak prejuizioz eta uste txar eta bihurritz kutsuturik diren gurasoek.

Zoritxarrez ez dadukagu oraingoz inoren laguntzarik, eta andereño eta irakasle zenbaiten buruak ordaintzeko behar dena ordaindu behar. Ikastola hori ordaindu ezinaren errua ez da gurea, ordaindu nahi lukeenaren gehiago ez irabaztea baizik, baina hori beste hari bat da. Dena den, honetan ere esango digute, soluzio bidean jartzeko gaurko *sistema* puskatu ondoren legokeela erabakia. Baina ikastoletan marxismo irakasbiderik ez delako,

ikastola *burgesa* dela esaten bada, hori besterik da, eta horretan datza zihurraski denaren giltza eta korapiloa.

Hala ere, makina bat aldiz entzuna da: "Euskara lanketa, euskararen ardura eta, beraz, euskal ikastolak burges mugimenduak dira, euskeraren aldeko mugimendu gehienak burgesek eraginak izan dira-ta, baina areago, euskaldun kapitalistek euskera bidez historiaren une berezietan langilea eta herria zanpatzen dute".

Hori horrela bada, gaztelaniera ere bazter dezagun eta proletargoaren hizkuntza eta hizkera berria sor dezagun. Txinako haundiki eta goi mailako klaseek komunismoaren aurretik txinoera erabiltzen bazuten ere, ez du Maok ez txinoera ofiziala ez bestelako hizkelgiak madarikatu eta baztertu. Ezta ere Castrok, Batistak erabili zuen hizkuntza beste batekin trukatu. Haundikiek, kapitalistek eta burgesek erabili zuten hizkuntza bera darabilte. Izan ere hizkuntza bat herri baten hizkera da, ez klase batena edo bestena.

Euskara Euskal Herriaren hizkuntza da, herri batena, ez klase batena edo bestena, euskal herriarena baizik. Ez dadukagu urrutiegi joan beharrik fenomeno hau ikusteko: Euskara goitik behera erori da, hau da, kapitalistengandik herri xeharenganaino. Gaur bertan, Euskal Herriko kapitalista haundienek erdera darabilte beren eginkizunetan, negozio arazoetan, beren poltsak diruz majo betetzeko bideetan, baita ere beren bizitzako etxe-barru gauzetan.

Hizkuntza, herri baten hizkera denez, jatorriz euskara dagokigu. Uka ezineko hauzia, beste herri batzuek berena duten eran. Baina euskaldunon borondatea Euskal Herria euskalduna izatekotan badatza, horretarako eskubide osoa dadukagu, eta horren kontra jartzen dena indarkerian ari da, herri eskubidetan aurka, herri-izate berezien aurka. Berdinki euskal ikastolen aurka jartzen dena etnozida da, herri hiltzaile, inperialista. Ez

dizaigutela internazionaltzarik aipa, hori herri zanpaketa bait lizateke.

Ikastolak sakrifizio gogorrez eta nekez bultzatzen ari gara. Inoren laguntzarik gabe eta trabak bai sendo. Hau, ondoen, ikastoletako haurren gurasook dakigu: Ikastola arazoa herri baten borondateak eragina da.

Dudarik ez, noski, horrela behar genuke, gure ikastoletan halako demokrazi zentzu zabal eta sakona irakatsi behar dela, justiziaren alde, giza elkartasun bidea emanaz, komunidadek behar dukeen berdintasuna irakatsiaz, klase mailak berdinduaz, herrien arteko maitasuna ta elkartasuna emanaz, eta, nola ez? sozialgintza eraginaz.

Ikastola zerbaitetan burgesa baldin bada, burgeskeria hori kentzen saia gaitezen, ikastola herri osoarena izan dadin. Ikastola aurrerakoia behar dugu, baina euskalduna. Erraza da marmarikatzea. Sarritan kafeterietan burges antzera bizi direnek, arrastaka lanean ezertarako astirik gabe ari garenoi burgesak garela esango digute. Ez gaitezen harritu, zozoak beleari ipurbeltz deitu bait zion. Ikastolan denetarikoa dago agian, denetarikoa, *Jaunaren mahastegian antzo*.

Euskaldun gurasook debaldeko irakaskintza ez dugun bitartean, irakasleek merezi duten dena ordaindu behar geuk. Harelere, irakasleek merezi duten hainbat ezin irabazi dute; gehiago behar dute eta gehiago merezi ere, beren eskuetan bait dago gure haurren heziketa, eta haurren heziketa on bat ez da txantxetako gauza.

Ikastolak ez daude oraindik guk gurasook nahi genukeen eran, ez noski. Baina bien bitartean alaz moduz aurrera jo behar. Eta marmarikatzen gaituztenak ikastolako ordaintza merkeago bat edo ta dohakoa egiteko gertu eta gai badira, betoz gure haurren irakaskintza guk behar bezala xoxik irabazi gabe egitera,

ea behingoz *burgeskera* hori bazterreratzen dugun; orduan izango dira ikastolak guztien eskuetan.

Bukatzeko: Ikastola denona da. Denona izan behar du; euskaldunki bere haurrak hezi nahi duenaren guztiona, eta diru faltagatik hortaratzeko guraso askoren haurrak baldin badaude, noski baino noskiago herri osoko haurrak hezi ahal izateko erabide bat eskuratzen saiatu behar dugu guztiok, ez marmarikatzen ordea, elkar laguntzen baizik.

Haurrak gurasoenak ala Estaduarenak?

Problema hau ere jarria digute gurasoei. Haurrak gurasoenak ez-ezik Estaduarenak direla esan omen dute norbaitzuk, eta beste norbaitzuk benetan izutuak dira. Ez dago izutu beharrik.

Haurrak gizartearenak dira, ez dago dudarik; herriarenak. Baita gurasoenak ere. Beraz, bai gurasoenak bai gizartearenak, denok gara-ta gizarte eta herri batenak.

Haurra jaiotzen denean, gurasoek ekarri dutelako da; bere zorionerako edo zoritxarrerako, baina gurasoek ekarria. Halere ez da haurra gurasoentzat jaiotzen, gerok ekartzen badugu ere. Haurra jaiotzean gizarte batera zuzendua da, eta gizarte horretan, era batera edo bestera, lotua izango dugu. Bildurrik gabe esan genezakeela uste dut, haurra potentzian gizartearen pertsona dela, gizarte horrena ez izatekotan basamortuan animala artean bizi beharko bait luke, edo ilargian, edo jaio ez hobe.

Gizona jaiotzean, gizon erresponsablea izan dadila nahi genuke, eta erresponsabletasun horrexek gizarteko senti-araziko dio. Lehenago esana dugunez, *gurasoa "bide" da* bere umea gizarte barruan pertsona DINA izan dadin; kontzientziaduna; egia zalea; zintzoa; osoa. Beraz gurasoa haurra munduratzeko bidea da, hezi-bide ere bai.

Astakeria lizateke gurasoek haurra berentzat ekartzen dutela

pentsatzea. Halere, haurrak lehenbizi ezagutzen duen maitasuna eta beharra gurasoekikoa da. Izan ere, bai sikologi aldetik, bai biologi aldetik, bai maitasun samur-bera aldetik haurrak gurasoak behar ditu inguru, beren premian da, eta oraindik ez dago honen aurka ezer frogaturik. Haurrak bere amaren bular eta irribarrea zentzu gozo batetan lotzen ditu. *Ama-bularra* eta elika-gozamena bat da berarentzat. Ama-bularrez elikatzea elika-barren da oraindik ere haur-sendagile jakintsuen ustez. Bestalde, haurrak alaiki maite duen familia-giro gozoaren beharrean ere bada, noski.

Hortan, zer? Haurrak derriorez behar ote du guraso ingurua bere lehen bizitzan? Derriorez ez bada ere, hobeena eta beharrezkoena badela dirudi behintzat. On-har dezagun, besterik gabe, haurrak gurasoengandik hasitako egoki duen familia giroa behar duela. Haur-etxe aurreratuen batetan baino zoriontsuagoak dira beti bere familia giro egoki batetan hazitako umeak. Beraz, haurrak gurasoenak ere badira; ez dezakegu uka.

Behin batean, hitzaldi batean, gurasoen eta haurren heziketari buruz ari nintzelarik, ikastolak hezi-bide aztertu nituen. Gazte bat atera zitzaidan eta ez nuela *kibutzik* aipatu agertu zidan, kibutzetako komunitate bizitzak eta elkarrekin ari duten haurren heziketa benetan onuragarria zela adiaraziz. Arrazoia eman nion. Baina txalogarria bada ere esperientzia hori, ez dut urretik ezagutzen eta aztertu beharra legoke. Dena dela, gaurkoz, kontuan hartu bakarrik egingo dugu.

Haurra gurasoena ere bada. Baina ez da bere *objeto* bezala, ezta ere jabetasun osoz giza-lege bete batetan bere heziketa ez badarama. Gurasoak haurrarenganako duen dohain guztia bere onerako jarri behar du. Gizon batek bere erloju bat bizi osoan beretzat eduki dezake, baina ez bere haurra, bere haur hori ez baita bere *gauza* bat.

Haurra haur den bitartean gurasoena dela esan dezagun, baina gizartera zuzendurik dagoenez, gizartearena ere bai. Zalan-

tzarik ez, gizarte antolaketa hori gizon aske edo librez onartua izango dela, bestela indarkeria bat nagusi izanik, bai haur bai gizaki helduk menpetasun horren presotza izango lukete.

Haurra gizon-gai denez gero aske da. Baina bere heziketan gidariak behar ditu, eta lehen gidari eta hezle bere gurasoak dira. Haurrak ahal denik eta gutxien kondizionatua izan behar du. Ez daduka haurrak zergatik bere gurasoak bezala sentitu eta pentsa, ez filosofia zenbait aldetatik, ez erlijio aldetik, ez politika pentsaketa ta ideologi aldetik. Haurrak dena aztertzeko ahalmen eta dohainak ukan behar lituzke eta bere ustez egia non dagoen hari heldurik bizi, nahiz bere gurasoen pentsa-moldeen aurka izan, nahiz irakasleenena.

Umea ume da, gurasoekin bizi da; honela dela pentsa dezagun. Baina ume hori hazi egingo da, nagusitu, eta orduan bere bidea hartuaz gurasoengandik at bizi izatera jarriko da: bere bizi-bidea hartuko du, bere ikusmen bereziak izango ditu eta, bere gurasoak maite izan arren, bere buruaren *jabe* izatera iritxiko da.

Umea den bitartean eta gurasoen beharra izanik, umea gurasoena da, baina pertsona heldua izatera iristen denean, orduan bere buruaren jabe da. Hortan da, bai gurasoek bai irakasleek umeari lagundu behar diotena: *bere buruaren jabe izaten.*

Pertsona librea izan arren, bere buruaren jabe izan arren, ez da noski guztiz aske, ezta ere guztiz bere buruaren jabe. Gizarteak jartzen dizkion lege batzuk bete beharko ditu, eta hortik at ibiltzeak ez luke gizon ordenatua egingo.

Gizona gizartearen ale bat da. Gizon eta emakumeen artean *gizartea* osatzen dugu. Horregatixe, hain zuzen ere, pertsona gizartearen ale bat da, eta gizarte horrek demokratikoki eratuak izango lituzkeen lege eta bete-beharrei lotua ere izan beharko du.

Denok garateke Estaduarenak, gizarteak nahi ta nahi ez behar bait du Estaduaren ordenamendu eta legeria. Baina zer-nolataz eratutako Estadurenak? Ez dezakegu onar goitik behera

indarrez eratutako Estadurik, behetik gora eta demokrazi zentzu osoz eratutako gizarte gidaritza bat, gidaritza zintzo bat baizik, benetan herriaren eta gizartearen serbitzuan izango lizatekeena.

Puntu honetara heldurik, Ludian herri libre guztiak onartua behar luketen legeriari begiratuki, dadukagun araudia gogora bekik: *giza-eskubidegai guzien aitorkizuna*. Hogeitaseigarren artikulua hiru garren atalean honela dio: "Haurren heziketa auke-ratzeko, beren gurasoek dadukate bereziki horretarako eskubi-dea".

Horra ba hor garbiki, gurasoak behintzat direla nagusi beren haurren heziketa eta heziara hautatzeko.

Jabetasun aldetik begiratuez gero, Estatu batek badu nola-baiteko jabetasuna, baina baita gurasoek ere, bakoitzak bere neurri ta araez. Haurrak gurasoenak dira, eta baita ere herriarenak, edo-ta bestaldera.

Gipuzkoako Ikastola Elkarte

Gipuzkoako Ikastola Elkarte. Penagarria da horrela izenda-tzea, baina horrelaxe da: Gipuzkoa, ez Euskal Herri osokoa.

Gaur egun Gipuzkoan dadukagun Elkarte edo Federazio hau Loiolan sortua da 1969. Hazilaren 9.an. Sortze hori nola izan zenaren berri denok dakigu.

Bada Federazio horrek eratua duen araudia ere. Honela da bere izena: GIPUZKOAKO IKASTOLEN ALKARTE-BATZAREN ARAUDIA.

Ordutik honera zenbait zuzenketa eta gehitze ukan du, baina funtsean lehengo ber-bera da. Araudi horrek ez du esaten zerk eta nortzuek osatzen duten Ikastola, baina bere bigarren eta hiru-garren arau ataletan garbi azaltzen du bere helburua: *Kristau-erlijioan umeak ezitzea* eta *euskal irakaskintza eragitea*, alegia, direla beste batzuen tartean puntu nagusiak. Asko esaten badu

ere, ez du agian gehiegirik esaten. Definizio sendoagoa behar luke, nire ustez.

Elkarte honek ba du *Bateragile* izendun batzorde bat. Batzorde hau Gipuzkoako Federaziopean dauden ikastola guztien ordezkari da, eta baita ikastola arazoei dagozkien lanen koordinatzaile ta eragile ere.

1971. urte honetan bertan Araudi hori azterketa bidean jarria izan delarik, *Bateragileak* izendatutako batzorde berezi bat ari izan da azterketa hori egiten. Atzerago esan dudanez, funtsean lehen bezala geldituko bide da araudia, baina ikastolaren adiera zehatzago bat eman nahian, Ikastola bat zati hauek osatzen dutela proposatzea erabaki da: Guraso, irakasle eta zenbait laguntzaile edo eragile elkarrekin izanik osa dezaketela ikastola-mahai eta ekintza bera. Batzorde berezi horrek proposatuko du ere *Bateragilean*, "ELKARTE BATZA" ez dela guraso elkargo bat, IKASTOLA Elkarte baizik. Onartu edo ez, Ikastola zentzu edo hitzaren definitze zehatz baten premian izango gara.

Dena dela, jende askok *guraso elkarte*a deritza Ikastola elkarte honi. Irakasleek ere *guraso elkarte*a deritzate, eta hori gertatzen delarik, zergatika horri bere erantzuna eman beharrean gara. Hau erabaki beharra dugu: Zer da Elkarte hau, Ikastolena ala Gurasoena?

Hona hemen zer dion Jose Lasa jaunak EUSKAL ERRIA ETA IKASTOLA izendun bere liburuaren 51-garren orri-aldean: "FEDERAZIOA GURASOAK OSATZEN DUTE SOIL SOILKI". Eta ni ez nago konforme. Edo gurasoena da eta garbi gelditzen da, edo ta ikastolena. Horregatik eman dut edo nahi izan dut agertu ikastolaren definizioa. Eta Araudiak ez dio gurasoena denik, guttiago *soil soilik* denik.

Baina, zer arrazoi, praktikan ere gurasoen elkarte bezala huts hutsik ari bait gara? Zergatik ez daude irakasleak ere bertan?

Ez ote dute egon behar? Egon behar badute, zerk daduzka kanporaturik? Zergatik dira beren bide berezian aldameraturik?

Elkarte hau, edo gurasoena da edo ikastolena, baina erabaki beharra dago. Ez gaitezke kontradizioetan eror, ezta ere hitz jokoetan ari izan. Irakasle eta guraso federatu hauen artean etena dago. Eta irakasleek ez dute Elkarte horretan parte hartu nahi, edo ta gurasoek ez dute beren artean federaturik irakasleak hartu nahi, federaturik esatean zerbait eskubidez adiarazi nahi dut, noski. Baina *pribatu eskolak* gurasoenak badira, eta Elkarte honek horrela izan behar badu, orduan zuzenketa egin beharra dago Araudian eta garbi jarri *gurasoen elkartea* dela. Orduan bi elkarte garbi izango genituzke: alde batetik gurasoena eta bestetik irakasleena.

Ikastola arazoa denona delarik, eta haurraren heziketa guztion interesa, nahi ta nahi ez nolabaiteko elkartasun bat behar dute gorputz zati bi horiek. Alde batetik irakasleen ordezkariak eta bestetik gurasoenak bildurik, ikastola arazoa elkarrekin erabaki ta aurrera eramane beharrean gara. Ez dezagun ahaz, guraso edo irakasle ez lizatekeen zenbait laguntzaile ere tartean behar lizatekeela.

Nola nahi dela ere, Elkarte honen jomugak urrutiago behar luke egon. Horretarako, berriz ere, tamalgarria da Gipuzkoakoa bakarrik izatea. Gure Herria Euskal-Herri osoa da eta ez Gipuzkoa. Euskal Herriko haur guztiak dituzte eskubide berdinak, eta beren interesak geureak ere dira. Ez gaitezen gipuzkoarkeria batetan eror. Eliza babesak mugatzen gaituelako, obispaduak alegia, Gipuzkoa barruan mugatuak gaude: obispadu muga noraino, gure elkartea haraino. Beraz, eliza babes hori gehiegizko lotura bihurtzen ez ote zaigun agertzen da. Zergatik ez zabalagoak izan? Zergatik ez ikastola ekintza hau edatsua? Euskal Herri osokoa alegia?

Euskara: Euskara aldetik ere ba dago zer esanik. Euskal

Herriak gaur bizi duen euskara batasunaren abiada horretatik kanpora dago *Ikastola Elkarte*a, eta kanpora baldin badago, batasun hori planteatzeko bildurra edo dagoelako, edo nolabaiteko alderdikeria baten giroak gipuzkera hutsean iraun arazten duelako. Zergatik zorioneko "h" horri ere horrenbeste bildur? Zergatik batak edo bestek euskara batasunaren premia agertu duenean, bai Bateragilean, bai Loiolako Batzar Nagusian, halako euskeraren jabe bakar balizko *indar* batek irentsi du? Zein da euskeraren jabe? Alderdi bata bat edo ordea? Zergatik, behingoz, hori erabakitzeko beta eman eta Federaturik diren guztien artean arrazoi-pean jarri ez? Edo, zer dela-ta, guttienez, Euskaltzaindiak berak *begi onez* ikusiko lituzkeela esana duen idazkera eta arauak ontzat eman ez? Besterik da aditz joko, horretaz ez baitago oraindik enbor bakarrik erabakita, baina gainontzeko zerak bai ordea. Euskaltzaindiaren esanak aurrera ez daramazkigun bitartean *aita-santukerietan* ari gara.

Euskara batasuna planteatuta dago Euskal Herrian. Ikastoletako irakasleek onartua dute gehien gehienek. Baina *gurasoen* elkarte horretan lehenean darraigu. Batzuek diotenez, ez omen da hori agertzeko garaia; geure arteko zatiketa omen letorke; *Euskaltzaindia ez bait da gaur "nor" bide hori markatzeko...* eta horietariko zenbait arrazoi itxura nahiko entzun dut Bateragileko batzarrean bertan. Ez dut politika hori onartzen; ez dirudi bide zuzena denik. Zergatik darrai batzu-batzuen nahiak? Zergatik planteaketa baten bidez euskara batasuna nahi dutenei beta bat eman nahi ez hori? Une horrek heldu beharra du, eta talde bietako arrazoiak azterturik, Loiolako Batzar Nagusiak edo erabaki behar luke. Euskal Herria batasun baten egarri delako. Euskarak nahi ta nahiezko bait du, biziko bada, batasun hori. Euskaltzaindiak bere urratsa eman ere egin du-ta. Ikastoletako irakasleen elkarteak ere, zorionean, bereganatua daduka batasun hori.

Euskara dela-ta, pedagogia aldetik ez gabilza ongi. Alde

batetatik irakasle gehienek euskara batasuna hartua dutenez gero, eta bide horretatik haurrak heziko dituztelarik, ez gaitzke gurasook beste era batetako euskara idatzi ezberdin batez ari. Ba dirudi *gurasoen elkarte*a itsasoko uhinen aurka ari dela, itsas gorak duen indarraren kontra. Aitor dezagun gurasook geron buruak jazteko premia larrian garela.

* * *

Erljio aldetik, kondiziotzat du Elkarte honen Araudiak erlijio katoliko irakaskintza. Beraz, Elkarte hau konfesional deklaratu da. Elizaren eskuetan dago. Ez luke horrela izan behar, Euskal Herrian ezberdinki pentsatzen duten gurasoen ikastola-elkartek pluralista bidean behar bait luke izan. Baina horrela ez bada, lehen aipatu dugun Lasa jaunaren bere liburuan honela dio: *Eliza ez da joan Ikastolen bila, ikastolak joan ziran Elizaren bila*. Ez dago bueltarik eta eztabaidatzerik. Beste bide eta eraketa hobegorik eskura ez dezagun bitartean, gurasoek horrela erabaki bazuten, gustora edo ez, baina horrela egin bazen, sar dezagun orain kalabazan.

Gurasoek irakasleen bidez ikastolekiko duten bete-beharra

Haurraren lehen hezitzailea gurasoa dela esan dugu. Baina badago gero andereño eta maisu den hezitzaile garrantzitsua.

Haurra ikastolan sar dadinean, irakasleen eskuetan jarriko da osoki, eta etxean ikusi eta ikasi ez dituen gauza eta bizi-bide berrien esperientziaz moldatzen joango zaio bere nortasuna eta bere heziera.

Haurra ikastolan dadinean, bere lehen gizarte-bizitza ttipi horren giro interesgarriak oratuko du bere izakera: lagun multzoa, elkar errespetatu beharra, zintzotasun bidea, okerren zigorra, ikasi beharra, orduak errespetatzea, guztientzako lege eta bete-

behar berdinak, garbi izatea, andereñoaren nagusitza eta indarra eta jakituria...

Haurrak mundu berri bat idoro du. Haurrak heziketa bikoitza daduka orain: etxekoa eta ikastolakoa. Etxean hezitzaile batzuk ditu eta ikastolan beste batzuk. Bien arteko erabide egoki batek hezi dezake ondoen haurra. Ez genezake uler alde bi hauetako heziketa, elkarren kontra egon daitekeenik, elkarren osagarri izan baizik.

Behar beharrezko zaigu, beraz, gurasoengandiko heziketa eta ikastolakoa elkarren kideko eta osagarri izango direla. Ikastolan pedagogia aldetik ematen diren bizi-arauak ez ditzakegu guk gurasook, gero, etxean, heziketa baldar baten bidez deuseztu. Ikastolako irakaskintzak, hezierak alegia, eta etxekoak elkarren arteko armonia egokia ukan behar dute, biak elkarren osagarri izanaz.

Horretarako, gurasook benetan kezkatu eta arduratu beharra dugu ikastoletako arazo guztietaz. Ez dadukagu bizkarra emanik bizi izaterik. Ikastolako ardura eta interesa geure haurren ardura eta interesak dira. Hauxe da gurasoen benetako erantzupidea. Gurasoek irakasleekin kolaboratu behar dute: ikastolako prolemak zeintzuk diren jakin eta erabaki bidean jarri; haurren heziketa nola doan ikasi; holako edo halako umeak zer problema dituen jakin; *nire* haurrak zertan sufritzen du edo zertan da zoriontsu?, zertan ari da nekez, zein da bere joera, zer gaitz-sentimendu edo konplejo daduka, nola hezi behar genuke etxean bertan, sarri ikastolan agertzen bait du guk gurasook ikusten ez diogun nabarmenkeria edo izate-akatsa? Zertan da trebe eta zertan ez? Nola portatzen da bere lagunekin...? Guzti hau beti irakaslearekingo harremanetan jakingo dugu ondoen, baina, horretarako, ikastolarekin benetan bat eginin egonaz.

Zenbait herri aurreratutan irakasleen eta gurasoen arteko lan-kidetza hau badagite. Izan ere, haurraren alderako fruturik hobe-

rena eskuratzeko ez dago mota ezberdineko hezitzaile bi hauen arteko lan elkartua bezalakorik.

Hots, baina! Gurasoa irakaslearen laguntzaile izango da eta ez trabagarri. Ez dezagun ahaz irakaslea irakaskintzaren tekniko dela; ikasi duen eta ikasten ari den pedagogia ariketaren tekniko ere. Horregatik, ikastola-irakaskintzan datekeen pedagogia eragiketaren jabe irakaslea dela. Hala ere hurbilki jarraitu behar diogu gurasook egintza horri.

Gurasoak bere iritzia ager dezake, bere uste izateak eman ditzake, eta irakaslearekin izango dituen harremanetan elkarrizketa samur bitartez lagunduko du bere haurren heziketa. Baina pedagogia aldetik ezer aztertu nahi duenean, tekniko bezala egin dezake, ez guraso bezala, pedagogiaren tekniko irakaslea bait da. Horregatik, gurasoa benetan pedagogian jantzita dago edo ikasi egin behar, edo guttienez bakean utzi irakaslearen lanari.

Ikastola bateko pedagogia-arazoa irakasleari dagokio, andereñoari edo maisuari. Esan beharra dago, bestalde, gurasoen aldetik irakasleak ahal denik eta sakonen preparatuak izan daitezen eskatzeko eskubidean garelara. Benetan jantziak eta ongi gertatuak behar ditugu.

Ez gaitezen harritu, pedagogia aldetik zenbait irakaskintza bide berri sartzen ari diren irakasleek ikastolan ikusten badugu ere. Esana dugu pedagogiak eta psikologiak aurrerakada haundiak egiten ari direla, eta ikastetxeetako irakaskintzan sartzen ari zaizkigun hezibide berriak ez-ezagunak direla zenbait gurasoontzat. Gurasoa ez bait dago ikasia, ez bait dago gertatua. Geron buruak gaurkotasunez jantzi beharrak ditugu.

Irakasleen erakunderik bada, eta bestalde gurasoen elkarterik, ikastoletako arazo guztiak nolabait elkarturik landu behar lituzkete, hau da, erakundetik erakundera begiratuki elkarren ekin-tza oso batez, edo elkarte oso batek biltzen dituelarik. Baina hortik at, badago ere bakarki eta pertsonalki gurasoek irakasleekin

erabiliko duten zenbait egiteko zehatz. Sarrikako mahai batzarrak izan behar dituzte, eta bakarkiro aztertzeo gauzetan ere irakasle bat haur baten edo batzuen gurasoekin bildurik, problema konkretuen eta heziketaren martxa aztertu behar lizateke, nahiz ikastolan bertan, nahiz irakaslea gurasoen etxera afaltzera eramaz. Nola nahi dela ere, harremanak ukan, elkarketak, elkarrizketak, elkar-laguntze. Hori ez dugun bitartean, oker-joana dugu geure bidean.

Zenbat eta hobeto guraso-irakasle bikote honek elkaturik lan egin, orduan eta onura gehiago izango da umeen heziketan. Beraz, ezin da gurasoa axolagabe bere umea nola doan jakin barik bizi. Gurasoek ikastolaren eta haurren heziketa-ardura eta kezka bizia izan behar dute. Andereño eta maisuekin hestu-hestu lan egin behar dugu gurasook.

Gurasoek etxean izango duten haurrenganako heziketa, ikastolakoaren jarraipen da; jarraipen eta osagarri. Heziketa honen hezierak ez dute, inolaz ere, elkarren kontrako izan behar, kideko eta osagarri baizik.

Sarritan, ikastolan era batetako irakaskintza izanarren, etxean alderantzizko beste bat eman ohi zaio umeari, eta hau benetan kaltegarri da haurren heziketan. Irakasleak irakasbide berri eta aurreratuak ikasten, aztertzen eta gertatzen ari diren bitartean, guk gurasook ez gaitzke oker-bidezko egite batez ari haurren heziketan. Irakasleak benetan lanpetuak eta emanak ari zaizkigu gure haurren heziera egokien irakaskintza gertatzen. Txalogarria da beren lana. Erakunde goi mailan, batik-bat, marazki lanean ari den taldea dakusagu. Irakaslearen benetako lagun izan gaitzen.

Goi maila horretan, irakasleek beti ari dira ikasbide berriak atontzen, gero irakaskintzan egoki dezaten ikasten: testo berriak hautatu, esku-lanak aztertu, ikastola giro berriak ikasi, irakaskera berriak ezarri, herri aurreratuagoetan darabilzkiten metodoak nor-

bereganatu eta abar eta abar. Nork uka dezake hau? Geure begien bistan dago horretarako duten gogoia, borondatea eta trebetasuna.

Pedagogia, irakasleei profesionalki dagokien ekintza teknikoa da bereziki. Ez dezaiegun trabarik jarri eta bai ordea lagundu, kolaboratu.

Besterik da zenbait tokitan nabaritu dugun akatsa: andereño honek edo harek ez duela gertutasunik, ez dela buru jantzia, ez duela ikastola arazoetan kezkarik eta arretarik, edo ez dela lanari lotua eta emana, ikastola-ekintza arinki harturik beti kaleratzeko orduen zai izan ohi dela; edo ardura gutikoa izaki ez da kursi-loetan eta zenbait ikas-ekintzatan saiatzen, edo pedagogia aldetiko gehiago jakin behar horretan ez digu adorerik jartzen; euskara hizkuntzaz sakon jabetze lan batetan ere murgildu beharrez, ez du ezer barne indarrik jartzen, agian benetan euskara xar eta baldarra ere darabil... hainbat akats!

Huts eta eskasia horretan benetan asko eskatu beharra dugu gurasook andereñoengandik. Benetan trebeak behar ditugu hauek.

Baina gurasoengana berriz itzulirik, zer esan euskara aldetik? Zenbait gurasok haurra ikastolara bidaltzen du eta hor-konpon! Gurasoak izanik ere, beren etxeetan erderaz egiten badute, *ikaragarrizko injustizia egiten ari dira*. Ez da aski ikastolako euskara giroa. Euskaraz dakiten gurasoek beti euskaraz egin behar dute etxean, baina ez hurrari bakarrik, aita-amek elkarren artean ere beti ta beti baizik. Umea justizia zalea eta egia zalea agertu dugu aurreko atal batetan, beraz, umeari euskaraz hitzegin behar dela agindu eta erderaz dagiten gurasoek injustizia haundi bat dagite. Ez da nahikoa haurra ikastolan izatea eta hezitzea. Ikastolako heziketaren jarraipen etxekoa dela esan dugu, eta euskararen aldetik berdin, ikastolan haurrak dukeen euskal giroaren benetako euskal giro zintzo eta normala aurkitu behar du etxean. Ez dago makilaka ibili beharrik. Etxean euskal giro normala baldin badago, haurraren euskal heziketa askoz ere sendoagoa izango da.

Bestela, gerta liteke ere, gurasoek beren artean erderaz ari baldin badira, jokabide hori pipa-jotzea dela ikusirik, haurrak ez du seriotasunez euskararenganako zaletasunik agertuko. Izan ere, si-kologia aldetik ere, haurrak beti pertsona haundi eta nagusia izan nahirik, erdera pertsona helduena dela ikusten badu eta euskera zakurrari eta umeari eragiten zaiola, orduan berak ere *nagusien hizkera* bereganatu nahi izango du, hau da, erdera, eta euskara baztertu.

Gurasoek sakon kontzientziatu beharra dugu. Ez gaude txantxetan eta txatxukerietan ibiltzeko, geure haurra ahal denik eta heziketa hoberen bidean jartzeko baizik, eta gaurko haurren heziketa bidez geroko Euskal Herriak behar izango duen gizartea eratzeko baino. Gizarte hau, ez dugu beste biderik onartzen, euskalduna izan behar, Euskal Herriak horretarako eskubide osoa bait du.

Andereño eta euskal maisuetaz hainbeste esan dezakegu: Ikaragarriz kaltegarri lizateke, ikastola barruan euskaraz ari izango balira ere, gero kalean barra-barra erderaz egingo balute beren artean. Hurrek garbiki somatzen duñe nahasmengarri den jokabide baldar hori eta, hau ere injustizia denez gero, euskal haurren heziera osoaren aurka doa. Zaindu ditzagun irakasleak ere bide horretan. Hainbeste eskatzeko eskubide dugu.

Euskaraz dakigun etxeetan ez dago *bitara* mintzatzerik. Zenbait gurasok esaten du: *Bai, guk inoizka erderaz egiten dugu, baina euskaraz ere bai*. Hau euskal kontzientzia falta da, haundia gainera, eta horrela ez dela uste duenak bere kolkoan garbi sar beza. Euskaldun etxeetan ez dadukagu *bi-eletasun* edo horrelakorik egiterik, gutiago oraindik geron haurrak ikastolara bidaltzen baditugu. Gure Herriaren egoera ez dago horretarako, euskara oldarki zabaltzeko, goratzeko eta indartzeko baizik.

Gaur ez dago erdera ikaste aldetik problemarik. Ikastolako umeak berdinki daki euskara eta erdera. Bi-hizkuntzatasun alde-

tiko irakaskintza, geroko ikas-mailak eskatzen digun neurrian eta arauera izango da, baina ez gehiago. Ikastolak euskal ikastola izan behar dute, eta horretarako euskara bidez irakasten diren tokiak eta ekintzak. Baina, berriz ere, etxeko heziera ikastolakoarenaren jarraipen denez gero, euskaraz egingo dugu geure etxe-bizitza eta haurren heziketa. Etsaiek eta azpijorraz ari direnek ez dezai-gutela esan *chauvinismokerian* ari garenik. Gure haurren heziketa, eta Euskal Herriaren geroko gizartearena, errealidadea da, eta aurrera jo behar dugu. Hori da gure borondatea eta nahia. Ez dezagun ahaz: *gure haurrek euskaldun izateko eskubide osoa dadukate*, eta horren aurka jartzen dena herri-hiltzaile da, giza-zapaltzaile, kultura hiltzaile ere. Gure kulturak eta gure gizartearen kondairak aurrera jo behar du. Honera heldurik, Bertil Malmberg-en hitz hauek datozkit burura: *Hizkuntzaren historiak, gizartearenak eta kulturarenak batera izan behar dute*. Edo Saussure-ren beste hauek: "Hizkuntza ez daiteke gizarte bat osatzen duten sozial arau eta egitura batetatik kanpora atera".

Beraz, geroko gure gizartearen kondaira eta kultura, sozial bizitza baten barna delarik ere, gaurko gure hizkuntzaren bidez berarenganaino eramana izan bedi. Geroko gizaldiek gure euskararen bidez jaso bitzate balore horiek. Baina horretarako, gaurko gure ekintzak du erantzuna, kultura eta Herri-kontzientzia aldetik bederen, gure euskal ikastolak zimendarri izanaz, eta hortik gure euskal lanketaren frutuak emango duen ondorena biharko gizartearen lokarritzat jarriaz. Bide hortatik zehar, gure Herriak Euskal Herria izaten irau lezake, J. Migel Barandiaran jaunak egokiro esango eta esaten digunez: "Hizkuntzaren bitartez herriaren iza-kerak eta hezikerak irau lezakete. Beraz, edozein herrik bere hizkuntzari eusteko eskubidea badugu: eskubidea eta beharra".

Zergatik euskerari hainbeste garrantzi? Zergatik beti zulo ber-bertan erortzen gara? Euskal Herria egoera anormal batetan bizi delako, eta ia-ia geure nortasuna ere ukatzen zaigulako. Ez

dago hemen gure aurrera jo nahiean, inondiko *chauvinismorik* eta indarkeriarik, geurea den izate bati eutsi nahi izatea baizik, eta mundu zabalean zehar zenbaitek horretarako eskubidea baldin badu, hainbeste dugu gerok ere, ez gutiago.

Ez dut gehiagorik. Bukatu egin behar. Gurasoek ikastolekin duten betebeharra etenik gabea da. Lan eta lan. Problema franko izango dugu, baina lan eta lan da gure lema; horrek emango digu emaitza. Gerok lan egin eta beste batzuk ere lanean jarri; denok elkar erresponsabilizatu beharra dugu. Gauzak birresaten ere ibili banaiz, inoiz gehiegi ez delako eta sakon geron buruetan sartu beharra dadukagulako. Hala ere otarre zulatuan eroriko da zenbait gauza.

Kezka, ardura, lana, erresponsabilidadea, etenik gabeko ekin-tza, itxaropena, saiaketa... hori dena da ikastolei buruz gurasook geure haurren heziketan dadukagun zeregina, eguneroko zeregina.